

Harmonie 2006

MÁG ALEXANDER SHONERT

“Harmonie” 12/2006, Prague

Houslový virtuos Alexander Shonert se narodil v

Irkutsku, ale už sedm let žije v Čechách. Paradoxně největší úspěch zažil v Americe, kde hrál své proslulé improvizace, židovskou hudbu, ale také Čajkovského a Dvořáka. Několikrát tam zaslechl: „To je jasné, že má pro Dvořáka cit, když je z Prahy!”

První housle dostal v šesti letech. Už od třech let zpíval vlastní melodie, snažil se vyjádřit svoji náladu, pocity. Velký vliv určitě mělo, že maminka a tatínek byli klavírní virtuózy. V sedmnácti byl přijat do prestižní třídy Zachara Brona, který má pověst jednoho z nejlepších učitelů houslové hry na světě. V roce 1999 se po smrti otce odstěhoval s matkou Natalií do Prahy. Pravidelně vystupuje ve Španělské synagoze s kantorem Michalem Fořtem, který se věnuje synagonálnímu zpěvu, a Věrou Nerušilovou. Koncertoval ale také s Mariánem Vargou, Ivou Bittovou, Pavlem Šporclem, Českou komorní filharmonií a řadou dalších. Hrát bude i v novém muzikálu Karla Svobody Golem, který se hraje v nově otevřeném pražském divadle Hybernía.

Kdo vám po příjezdu nejvíc pomohl? Herečka a zpěvačka s nádherným altem Věra Nerušilová. Jsme jí s maminkou vděční za mnohé, dokázala pro nás tři například vytvořit repertoár židovských písní. Pavel Dostál nám zase pomohl získat z humanitárních důvodů trvalý pobyt. Ale lidí, kteří byli ochotni nám pomoci, jsem potkal víc.

Studoval jste také v centru Kabaly v Jeruzalémě. Koncertoval jsem tam a také víc poznal židovskou mystiku. Jenže abych ji pochopil, musel bych v centru strávit celý život a stejně by to nestačilo. Důležité bylo, že jsem zde potkal rabína, který mi prozradil jedno důležité tajemství – jak zapůsobit na publikum. Používám ho například při vernisážích, když je hluk. Zahraji jednu notu, lidé se uklidní a sál ztichne.

Při vašich improvizacích se někteří prý dostanou i do transu. Jak to děláte? Musíte přestat myslet jako stonožka. Soustředit se na to, kterou nohou půjdete vpřed. Když se otevřete, aby vás vedlo něco jiného než vy sám, přijdou zajímavé hudební nápady. Začínám hrát a nevím, kam mě improvizace dovede. Uvolním své podvědomí a nechám se vést. Dokážu zahrát improvizace na Bacha, Mozarta, konkrétní výtvarné obrazy a melodie. Ale nejvíc mě inspiruje vlastní improvizace na volné téma. Je to úžasný pocit, když přímo před publikem vzniká nová skladba.

Zkoušel jste melodie, které k vám přicházejí, zapisovat? Když je začnu psát, tak je ztrácím. Lze je jen zaznamenat při koncertu – natočit. Někteří skladatelé nevěřili, že jde o improvizaci. Až jsem

jim dokázal, že stejné téma mohu několikrát zahrát ještě úplně jinak. Zajímavé je, že nejlepší skladatelé, jako třeba Mozart a Bach, byli zároveň nejlepší improvizátoři.

V čí tradici se snažíte pokračovat? V tradici Paganiniho, hrál také v obrovské koncentraci a napětí. Svědčí o tom, že po jednom z koncertů dokonce ztratil vědomí.

Kde jste koncertoval naposled? V Izraeli, Francii, Švýcarsku, Slovensku, Rusku, Španělsku. Tam jsem hrál s Komorním orchestrem Brno, měl jsem deset koncertů v deseti městech. Hrál jsem například Bachovy koncerty a jako přídavek vlastní improvizace. Setkával jsem se s názorem, že něco podobného slyší posluchači i odborná veřejnost prvně.

Spolupracovali jste při improvizacích s nějakým dalším umělcem? Například s Jiřím Stivínem. Naše společná hra byl jakýsi souboj, nevěděli jsme, co zahraje ten druhý. Posluchači byli nadšení.

Objevil jste v židovské hudbě vlastní směr, nehrajete tradiční Klezmer. Upravuji staré, židovské melodie. Moje cesta je najít svůj vlastní směr. Housle jsou pro mne jen nástrojem, zprostředkovatelem, abych mohl vyjádřit svoji filozofii a svůj duchovní stav.

Kolik hodin denně cvičíte? Tři, čtyři hodiny, před velkým koncertem samozřejmě víc. Hodinu cvičím stupnici, to je tajemství mé techniky.

V čem se vaše houslové umění liší od vašich českých kolegů? Do každého tónu se snažím vložit absolutní koncentraci a energii. Svoji duši. Vedle klasiky jsem se soustředil na improvizaci, v tom jsem lepší než ostatní.

Jak vidíte rozdíl mezi českou a ruskou houslovou školou? V ruské houslové škole je víc romantismu a emocí. Česká škola je víc akademická. Je perfektní na klasickou hudbu, stále je v ní duch Otakara Ševčíka. Silné je prolínání české a ruské houslové školy. Je zajímavé, že na konzervatoři v Moskvě sehrál klíčovou roli Čech – světový virtuos Ferdinand Laub. A další Čech Jindřich Vitáček založil v Rusku školu výroby houslí.

Jak se vám žije u nás? Pět let jsem měl jako cizinec problém se v Čechách prosadit. Teď jdu nahoru, hodně mi paradoxně pomohl úspěch v Americe.

Proč jste za oceánem nezůstal? Nechtěl bych tam žít. Prahu mám rád, její architekturu, mystiku. Lidé se mi tady zdají víc klidní, zdvořilí. Cítím se tu bezpečně. Nešetkal jsem se s antisemitismem jako v Rusku. Víím, že každý rok zde hrají lépe, na jiné úrovni. Tady jsem objevil umění improvizace. Ve střední Evropě mám navíc své kořeny.

Jak to? Můj dědeček utekl z Rakouska, procestoval Polsko a dostal se až na Sibiř. To je zvláštní místo s velkou kulturní tradicí, kde byli často arestováni nejlepší lidé z celého Ruska, děkabristy počínaje.

Je vám třiatřicet, jak svůj věk prožíváte? Začínám v sobě cítit sílu. Po mé improvizaci ve Vinohradském divadle na závěr festivalu židovské kultury Devět bran mi ve stoje tleskal celý sál.

Hrajete v prestižních sálech, ale také v domovech důchodců... Staří lidé jsou nesmírně vděční posluchači. Hrají jim nejtěžší klasické skladby, ale i variace na české lidovky. Pokračuji v tradici Otakara Ševčíka. Vždy má velký úspěch, když zahrají vlastní variace na Hašlerovské melodie.

Co cítíte, když hrajete? Že žiju.